

WACŁAWA STARZYŃSKA, BOGUSŁAWA DOBROWOLSKA

Stawki podatku VAT: jednolite czy zróżnicowane?

VAT tax rates: uniform-rate taxes or diverse taxes?

Abstrakt: W niniejszym artykule podjęto próbę przybliżenia się do odpowiedzi na pytanie na którym skupia się od dłuższego czasu większość prac badawczych dotyczących optymalnego opodatkowania sprzedaży, a mianowicie na udzieleniu odpowiedzi na pytanie, czy istnieje potrzeba różnicowania stawek podatków konsumpcyjnych? W pracy zaprezentowano przegląd najistotniejszych poglądów dotyczących optymalnego opodatkowania konsumpcji w świetle teorii optymalnego opodatkowania. Przedstawiono również wyniki badania redystrybucyjnych efektów funkcjonowania podatku VAT w Polsce.

STAWKI PODATKU VAT: JEDNOLITE CZY ZRÓŻNICOWANE?
ANALIZA W ŚWIETLE TEORII OPTIMALNEGO OPODATKOWANIA

(VAT tax rates: uniform-rate taxes or diverse taxes?
– the analysis in the light of optimal taxation theory)

W literaturze dotyczącej optymalnych podatków konsumpcyjnych można wyróżnić dwa nurtu. Pierwszy, postuluje zastąpienie zróżnicowanych podatków pośrednich podatkiem o jednolitej stopie podatkowej i możliwie szerokiej bazie. Jednolita stawka podatku ma swoje zalety administracyjne i przede wszystkim sprzyja efektywności ekonomicznej. Z drugiej strony, istnieje bogata literatura pod hasłem: optymalne opodatkowanie dóbr,

Wacława Starzyńska, Bogusława Dobrowolska

Uniwersytet Łódzki

STRUKTURA KONSUMPCJI GOSPODARSTW DOMOWYCH W POLSCE NA TLE WZORCÓW EUROPEJSKICH*

1. Wstęp

Ogólny rozwój gospodarczy Polski doprowadził do wzrostu aspiracji i rozbudzenia potrzeb konsumpcyjnych Polaków. Te ostatnie przestały ograniczać się do elementarnych dóbr i usług, które poza wyżywieniem w coraz szerszym zakresie obejmują warunki mieszkaniowe, ochronę zdrowia, wykształcenie, kulturę i rekreację, wypoczynek i turystykę.

Członkostwo Polski w UE sprawia, że wielu Polaków porównuje swój poziom życia z poziomem życia obywateli krajów Wspólnoty. Powszechnie przyjmuje się, że jednym z mierników oceny funkcjonowania rynku jest struktura wydatków konsumpcyjnych gospodarstw domowych.

Wydatki są istotnym czynnikiem wskazującym na zarówno wielkość i jakość zaspokojenia potrzeb, jak i na różnice w skali i poziomie rozdysponowania dochodów. To właśnie w gospodarstwach domowych, czyli najpowszechniejszych i zarazem jednych z najważniejszych podmiotów gospodarujących, sprawdza się efektywność polityki społeczno-gospodarczej kraju. Struktura wydatków i jej ukierunkowanie na zakup określonych grup towarów pozwalają uchwycić podobieństwa i różnice w poziomie życia ludności z różnych krajów [Grzeża 2004, s. 74].

Celem niniejszego artykułu jest próba oceny zmian struktury konsumpcji ludności polskiej na tle wzorców europejskich. W ramach celu głównego za pomocą metod taksonomicznych podjęta została próba wyodrębnienia podobnych struktur konsumpcji krajów Wspólnoty. Do zanalizowania postawionego problemu wykorzystano głównie publikowane materiały Głównego Urzędu Statystycznego z lat 1995-2005 i Eurostatu dla lat 1995-2003. Należy jednak zaznaczyć, że wybór za-

* Praca naukowa finansowana ze środków na naukę w latach 2007-2008 jako projekt badawczy nr N N111 2917 33.

WACŁAWA STARZYŃSKA

Katedra Statystyki Ekonomicznej i Społecznej Uniwersytetu Łódzkiego

JUSTYNA WIKTOROWICZ

Katedra Statystyki Ekonomicznej i Społecznej Uniwersytetu Łódzkiego

BOGUSŁAWA DOBROWOLSKA

Katedra Statystyki Ekonomicznej i Społecznej Uniwersytetu Łódzkiego

OCENA ALTERNATYWNYCH ROZWIĄZAŃ OPODATKOWANIA GOSPODARSTW DOMOWYCH W POLSCE PODATKAMI KONSUMPCYJNYMI – ANALIZY SYMULACYJNE

WSTĘP

Podatki pośrednie w Polsce są najważniejszym źródłem dochodów budżetowych. Znaczenie tych podatków dla dochodów budżetowych systematycznie wzrasta, co odzwiercudla m.in. na wysokość obciążeń tymi podatkami gospodarstw domowych.

Od wielu lat toczy się w Polsce dyskusja na temat wysokości i stopnia zróżnicowania stawek podatków konsumpcyjnych. Nasuwa się zatem pytanie, jak potencjalne zastosowanie rozważanych opcji wpłynęłoby na sytuację polskich gospodarstw domowych? Oczywiście przyjmując różne warianty stawek podatków konsumpcyjnych należy uwzględnić fakt przynależności Polski do struktur Unii Europejskiej. Zatem propozycje alternatywnych rozwiązań w tym zakresie muszą uwzględniać konieczność harmonizacji przepisów podatkowych z wymogami unijnymi.

Celem artykułu jest ocena zmian wielkości obciążeń polskich gospodarstw domowych podatkami konsumpcyjnymi¹, przy przyjęciu różnych wariantów wysokości stawek podatku VAT i podatków akcyzowych. Głównym źródłem informacji są niepublikowane dane GUS pochodzące z Badań Budżetów Gospodarstw Domowych dla 2006 r.²

1. KONCEPCJE ZMIAN WYSOKOŚCI STAWEK PODATKÓW KONSUMPCYJNYCH, WYNIKAJĄCE Z PROPOZYCJI REFORM SYSTEMU PODATKOWEGO W POLSCE

Kwestia ustalenia wysokości i stopnia zróżnicowania stawek podatków konsumpcyjnych w Polsce, podobnie jak i innych krajach Unii Europejskiej, jest problematyczna. Wynika

¹ Przez obciążenie podatkami konsumpcyjnymi należy rozumieć wysokość zapłaconych przez gospodarstwa domowe podatków konsumpcyjnych w relacji do przychodu netto danego gospodarstwa.

² Zakup danych sfinansowano ze środków na naukę w latach 2007–2008 jako projekt badawczy nr N N111 2917 33.

*Bogusława Dobrowolska**

VALUE ADDED TAX IN EUROPEAN UNION COUNTRIES – COMPARATIVE ANALYSIS

Abstract. The tax system of the European Union is not coherent, since it consists of twenty five national tax systems of the individual member states. The extraordinary importance of adaptation measures with regard to VAT results from at least a few reasons. Reason number one is the fact that it constitutes an efficient, dependable and very stable source of income for the national budgets in all EU member states. The second reason is the key role of this tax as a primary instrument of ensuring proper conditions for the free movement of goods, services and capital on the European Common Market based on rules of fair competition. The third reason are the manifold non-fiscal effects this tax brings about both for business entities and natural persons/households.

The present work is devoted to the function of VAT in European Union countries. A detailed analysis of the rate structure and the VAT objective scope, as well as the importance of this tax for the budget income of the Community states has been performed.

Key words: European Union, indirect taxes, VAT.

I. INTRODUCTION

The tax system of the European Union is not coherent, since it consists of twenty five national tax systems of the individual member states.

The process of standardizing the European Union tax law is not aimed at eliminating the national law systems. In accordance with the Community's general tax policy assumptions, it's function boils down to supporting the standardization process of member country tax systems and their coordination in order to assure the implementation of provisions contained in the Treaty establishing the European Union (European Commission 2000, p. 5). A distinctive feature of the directive system is the fact that it obliges the member states solely as to the aim that must be reached, leaving in numerous cases the concrete legislative solutions up to the member states on the basis of their internal legislation. The scope of harmonization is restricted only to areas that are important for the integration processes (Brzeziński, Gluchowski, Kosikowski 1998, p. 15).

*MA, University of Lodz.

Bogusława Dobrowolska, Piotr Ryszard Cmela***

THE REDISTRIBUTION CONSEQUENCES OF TAXING THE CONSUMPTION OF POLISH HOUSEHOLDS WITH VALUE ADDED TAX IN THE YEARS 1995-2009

Abstract. Indirect taxes are an efficient source of income. These taxes play mainly fiscal roles. Social effects of their functioning seem to be just a side effect. Pursuing social policy in Poland is mainly left to direct taxes. However, a fiscal system should not be the system in which the total amount of direct and indirect taxes charge the most the households of the lowest and average incomes, as it creates certain risks in the functioning of a contemporary Polish family.

The aim of the article is to define redistribution effects of taxing the consumption of Polish households with Value Added Tax in the years 1995-2009.

Key words: VAT, consumption, households, regressive taxation.

1. INTRODUCTION

Indirect taxes are primarily a very efficient source of government revenues and they play mainly fiscal roles. But the deeply irrational and harmful would be the economic analysis of the tax system, without taking into consideration the social context of fiscal activities of the state.

Tax reforms which have been taking up for recent years in many countries, are largely aimed at reducing direct taxation, which is reflected in a gradual lowering the share of these taxes in budget revenues. This reduction of budget revenue will be probably compensated by a further increase of the population burden of indirect taxes. A systematic process of increasing in the state budget percentage of indirect taxes affects on household budgets. Profitability of these households is uncontrolled and surely in unintentional way regulated by the consumption taxes (H. Kuzińska 2002, p. 150). Therefore it is worth researching how is changing the distribution of the burden of household consumption taxes, to indicate what types of households are most burdened them.

In this article, has been taken the attempt of the statistical evaluation of trends and the scale of effects of taxation tax VAT the individual consumption, and determine the nature of

*Ph. D., University of Lodz.

**Ph. D., Statistical Office in Lodz.

Dagmara SKRZYWANEK-JAWORSKA*

NIEWAŻNE ZOBOWIĄZANIA EX STIPULATIONE. ZNACZENIE *IMPOSSIBILIMUM NULLA OBLIGATIO EST* CELSUSA (D. 50,17,185) W PRAWIE RZYMSKIM

Zmiany wprowadzone nowelizacją BGB w zakresie instytucji początkowej niemożliwości świadczenia¹ wzbudziły dyskusję na temat rozumienia zdania Celsusa *Impossibilium nulla obligatio est* (D. 50,17,185; Celsus 8 dig.) zarówno wśród cywilistów, jak i romanistów. Zgodnie z systematyką BGB, rozważania o początkowej niemożliwości prowadzi się współcześnie w odniesieniu do umownego stosunku zobowiązaniowego, a konkretnie – do problematyki niewykonania zobowiązania na skutek przeszkody istniejącej w chwili zawarcia umowy. Wynikający z treści § 306 starej wersji BGB skutek w postaci nieważności umowy o świadczenie od początku niemożliwe do spełnienia, zgodnie z rozpowszechnionym w literaturze przedmiotu poglądem, tożsamy był z twierdzeniem Celsusa i wywodził się z prawa rzymskiego. W odpowiedzi na krytykę regulacji tej instytucji w BGB 1900, ustawowe sformułowanie reguły Celsusa uległo w drodze nowelizacji istotnej zmianie. Zgodnie z brzmieniem § 311a ust. 1 BGB, umowa o świadczenie w chwili jej zawarcia niemożliwe do spełnienia jest skuteczna, a na podstawie § 275 ust. 1 BGB wyłączone zostaje jedynie roszczenie o spełnienie świadczenia niemożliwego – *impossibilium nulla obligatio est*.

Utożsamienie twierdzenia Celsusa z treścią § 306 starej wersji BGB lub, po zmianie stanu prawnego, z treścią § 275 ust. 1 BGB wydaje się być w odniesieniu do prawa rzymskiego wysoce problematyczne. Zakłada ono bowiem, że tak rozumiana reguła prawa (*regula iuris*) w prawie rzymskim obowiązywała, a więc, iż prawnicy rzymscy powoływali się na nią w argumentacji uzasadnia-

* Dr, LL.M. (Münster), adiunkt w Katedrze Prawa Rzymskiego, Uniwersytet Łódzki.

¹ Zob. D. Skrzywanek-Jaworska, *Impossibilium nulla obligatio est Celsusa (D. 50,17,185) a początkowa niemożliwość świadczenia w prawie niemieckim*, Studia Prawno-Ekonomiczne 2010, t. LXXXI, s. 131 i n.